

Лекцыя 5.

**Беларускія землі у час
Першай сусветнай
вайны і Лютаўскай і
Кастрычніцкай
рэвалюцыі 1917 г.**

План:

1. Падзеі Першай Сусветнай вайны на Беларусі.
2. Беларусь у час Лютаўскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі.
3. Падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусі.

ПЕРШАЯ СУСВЕТНАЯ ВАЙНА

Пралог XX стагоддзя

У пачатку ахапіла 8

дзяржаў Еўропы:

Германію і Аўстра-

Венгрыю з аднаго боку,

Велікабрытанію,

Францыю, Расію,

Бельгію, Сербію и

Чарнагорыю з другой.

Пасля ў вайну былі
ўцягнуты **38** краін:

4 - на баку аўстра-
германскага блока

і

34 – на баку Антанты

- Цягнулася

3 гады 4 месяца 10 дзён
(з **1 жніўня 1914 г. па**
11 лістапада 1918 г.)

- Унесла жыцці звыш

20 МЛН. человек

(у тым ліку ад

5 до 7 млн. – у Расіі)

Страты Беларусі падчас вайны

- загінула каля **1 000 000** чалавек

- Сталі бежанцамі – **2 000 000**
чалавек (з іх каля **1 000 000**
на Радзіму не вярнуліся)....

Характер вайны

«Два бандыта паспелі
напасці раней, чым
трое атрымалі
заказаныя імі
нажы...»

У. І. Ленін

«...народная павальная
бяда, дзе пераможца не
шмат будзе радавацца
ад пераможанага...»

А.І. Салжаніцын

МЭТЫ Германії

"Міттэльеуропа"

Мэты Аўстра- Венгрыі

*"аўстрыйскія
Балканы"*

Мэты Францыі

Эльзас і Латарынгія

Мэты Англіі

Вайна на кантыненце

Мэты Расіі

???

Петр Аркадзевіч Сталыпін

«...вам патрэбны
вялікія
узрушэнні, а нам
– вялікая Расія..»

*з прамовы П.А.
Сталыпіна ў
Дзярждуме (адказ
кадэтам)*

- У Расіі знаходзілася:
 - **170 000 германскіх і 120 000 аўстра-венгерскіх падданных,**
 - французай – толькі **10 000,**
 - англичан - **8 000** человек.
 - Апрача таго, у Паволж'е жыло **600 000 немцаўв-каланістаў,**
 - а на Валыні – яшчэ **200 000**

Царская сям'я

Мірныя ініцыятывы Мікалая II

1898 г. – прапанаваў
абмежаваць гонку
узбраенняў і стварыць
міжнародны суд для
мірнага урэгулявання
дзяржаўных канфліктаў.

склікаў дзве міжнародныя
канферэнцыі у Гаазе
(1898 і 1907 гг.),
стварыўшыя

Гаагскі трыбунал

- Прапаганда вайны ў расійская арміі да жніўня 1914 г. - **забаронена**

Немецкі плакат часоу Першаі сусветнай войны

Wiener Kommerzbank
I. Kockmarkt 8
Zeichnet 7. Kriegsanleihe

Вільгельм II

Французскі плакат часоў Першай сусветнай войны

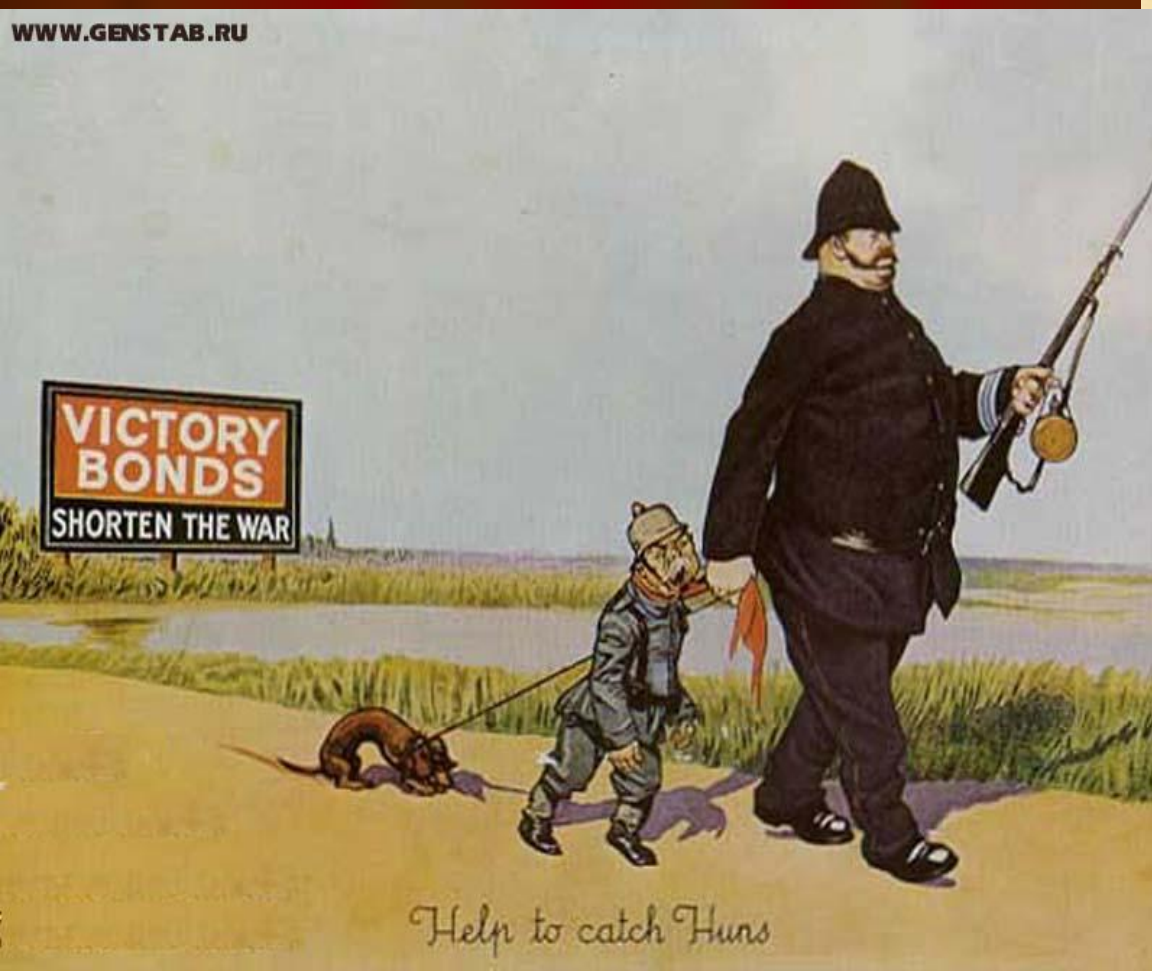
CHERCHEZ DANS LA TÊTE DE GUILLAUME

Vous y découvrirez :

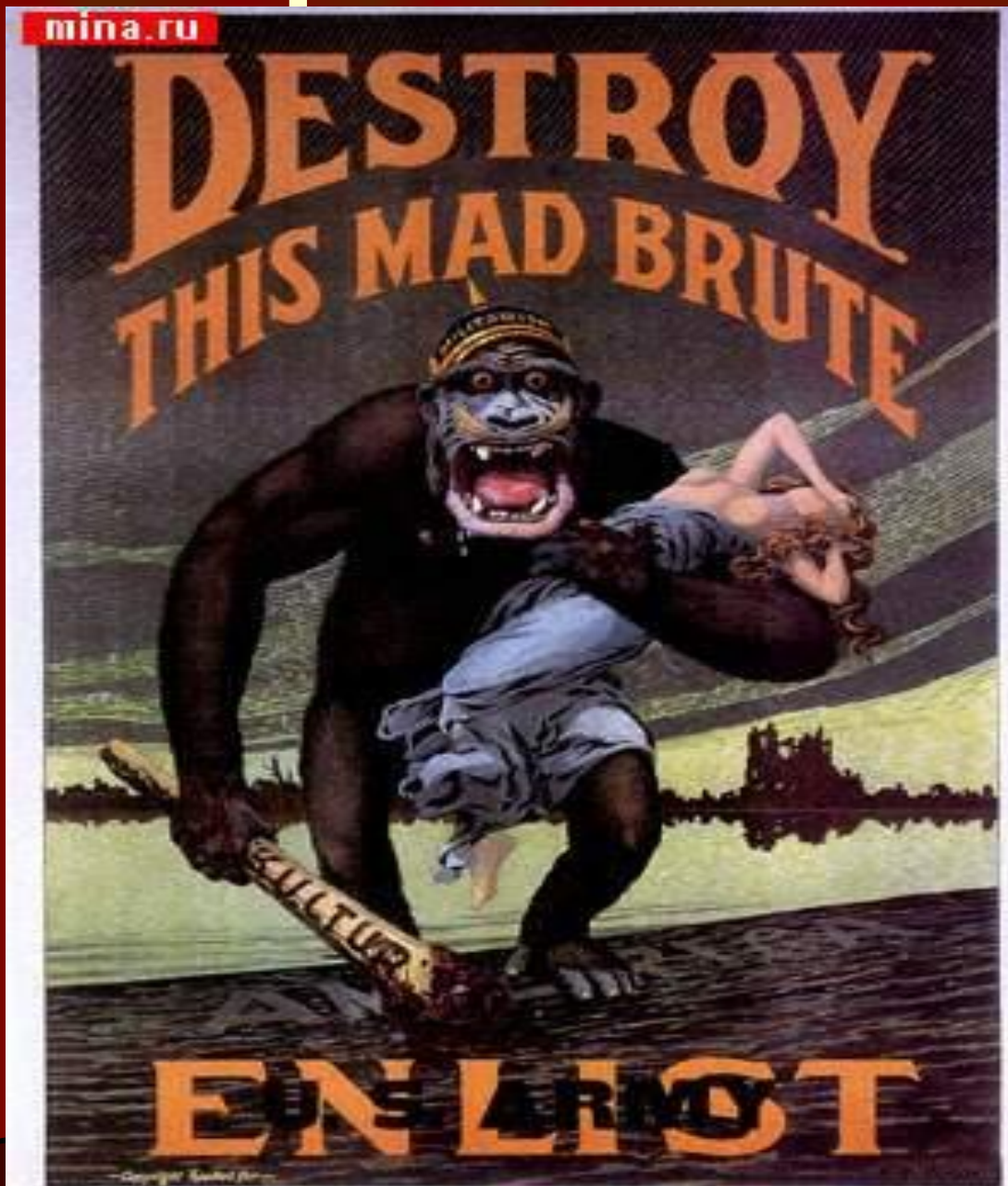
Son Caractère. — Son Arrogance et son Bonneton. — Son ami François-Joseph. — La Vipère. — L'Aigle. — Le Vautour. — Le Loup et le Cochon allemands. — Ses armes : Pétrole et Dum-Dum. Une de ses victimes : un Turc. — La Légion alsacienne, qui lui crève l'œil. — La Mort.

Англа-американскія плакаты

WWW.GENSTAB.RU

Американські плакат

Copyright © 1942 by
A. S. Cameron & Co.,
111 N. 4th Street, St. Paul,
Minnesota 55102, U.S.A.

Museum of Modern Art, New York, N.Y.
P. O. Box 616, New York, N.Y.
L. S. B. Co., New York, N.Y.

Young & Rubicam, Inc.,
300 Madison Avenue, New York, N.Y.
L. S. B. Co., New York, N.Y.

Рускі плакат часоў Першай сусветнай войны

Рускі плакат

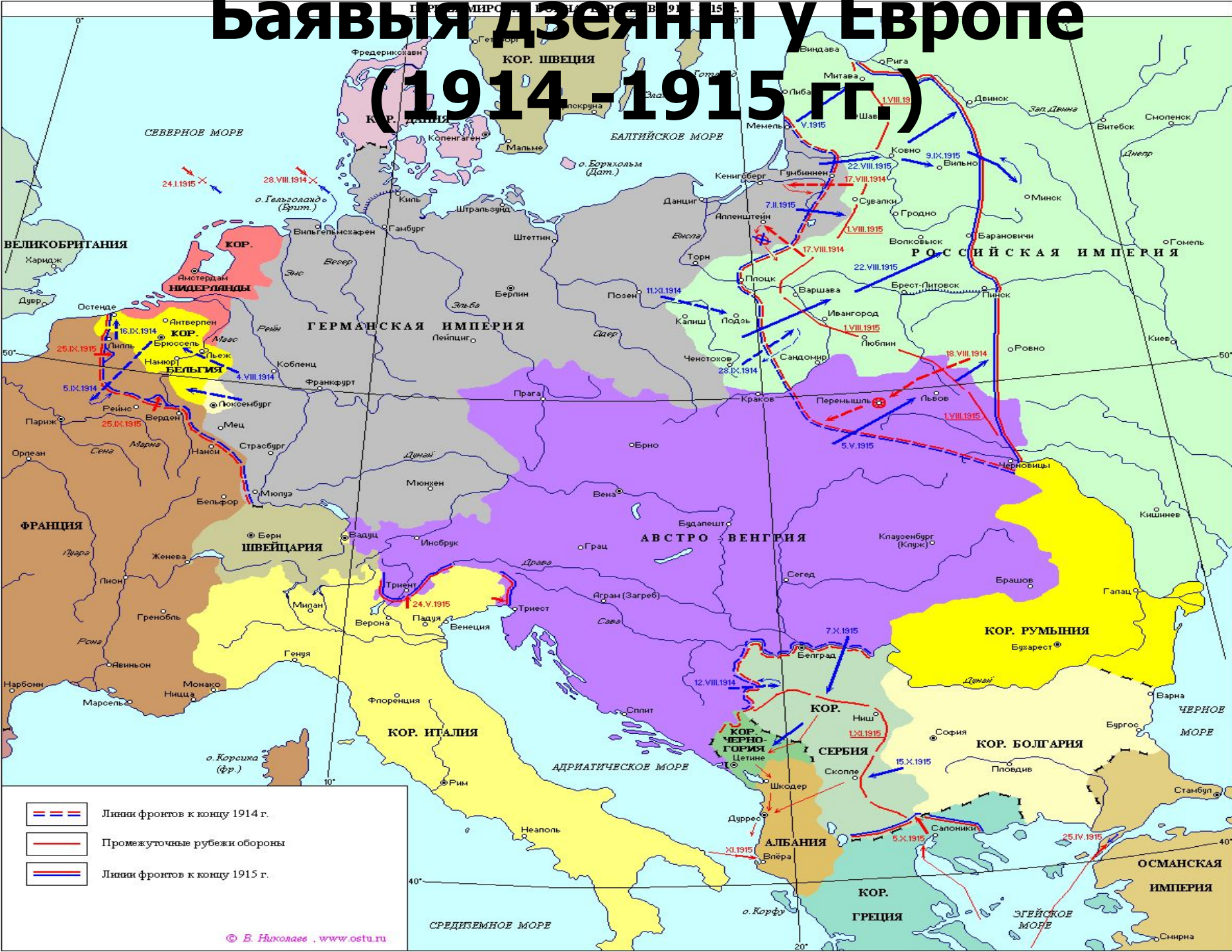
**Баявыя дзеянні на
тэрыторыі Беларусі
у гады Першай
сусветнай вайны**

У Стаўке у Баранавічах

Баявья дзеянні ў Еўропе (1914 - 1915 гг.)

- Линия фронтов к концу 1914 г.
- Промежуточные рубежи обороны
- Линия фронтов к концу 1915 г.

Дуумвірат Усходняга фронту: генералы
П. Гіндэнбург і Э. Людэндорф

Асноўныя баявыя дзеянні на тэрыторыі Беларусі

**Абарона крэпасці Асавец
(на захадзе Гродзенскай
губерні)**

**4 расійскіх роты супраць 40
нямецкіх батальёнаў**

Сакавік – жнівень 1915

Die zersprengten Kasematten von Ossowicz.

Zensiert
Paul Hoffmann & Co.
Berlin-Schöneberg.

1299.

Камандзір крэпасці Асавец

- Генерал-лейтэнант **Бржазоўскі Мікалай Аляксандравіч**,
Выпускнік *Полацкай ваеннай гімназіі*

Свенцяянскі прарыў

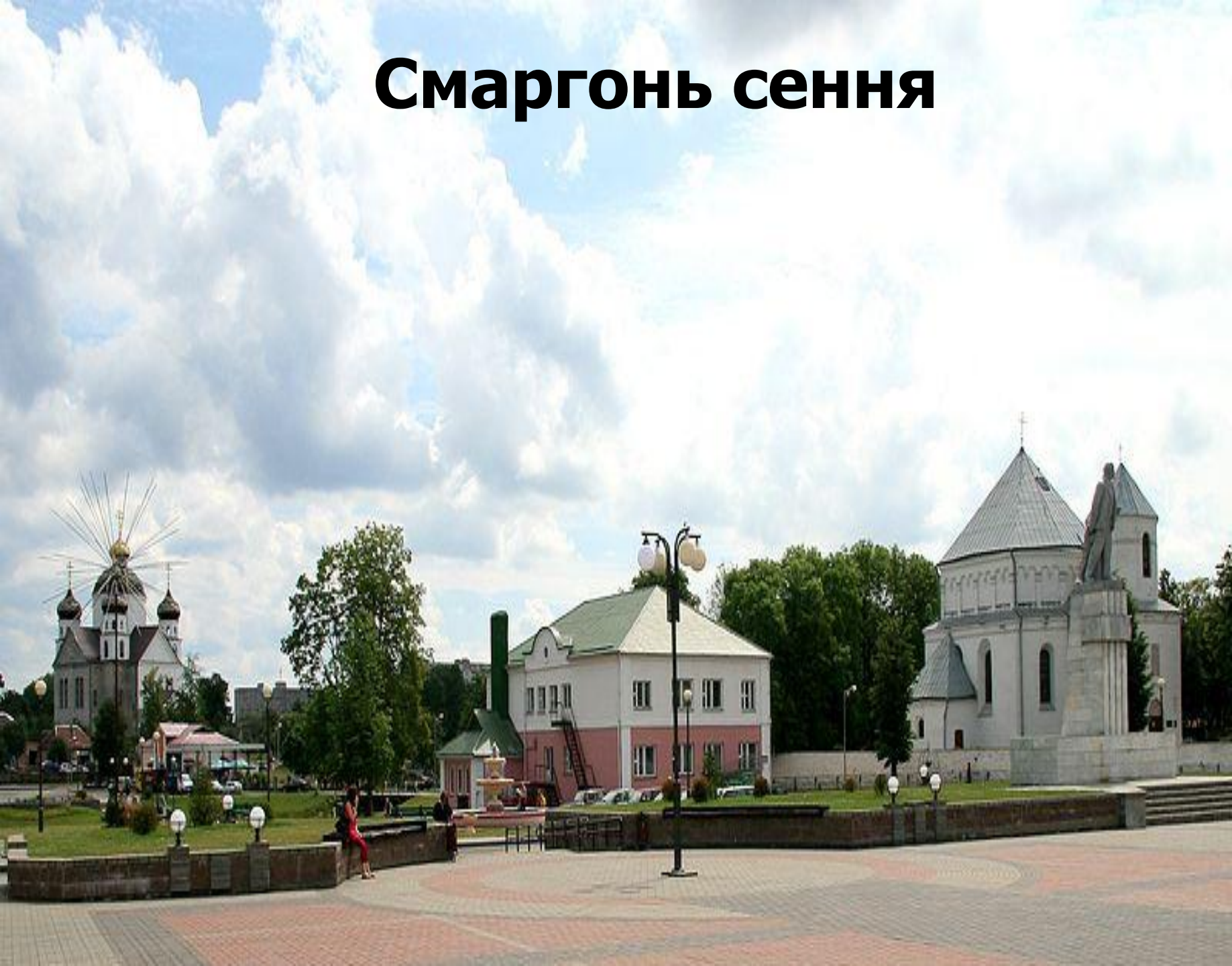
- Верасень 1915 г. – дазволіў немцам прарваць фронт і наблізіцца да Маладзечна і Смаргоні.
- У выніку была страчана *Вільня*, Стаўка перанесена з Баранавічаў у *Магілёў*, а трэць тэрыторыі Беларусі апынулася у руках ворага

СВГ у Магілеве

mogilev.by

Смаргонь сеньня

і 100 год таму...

Полуразрушенная православная церковь. Внутри церкви разорвались четыре немецких 11-дюймовых снаряда.

ртваго города". По фот. нашего военного корреспондента Я—ва.

«мёртвы горад...»

Свенцянскі прарыў

- Верасень 1915 г. – дазволіў немцам прарваць фронт і наблізіцца да Маладзечна і Смаргоні.
- У выніку была страчана *Вільня*, Стаўка перанесена з Баранавічаў у *Магілёў*, а трэць тэрыторыі Беларусі апынулася у руках ворага

СВГ у Магілеве

mogilev.by

Абарона Смаргоні

- Пачалася 20 жніўня 1915 г.
- Працягвалася **810 дзён** – да 18 лютага 1918 г.
- Забрала жыцці некалькі дзесятках тысяч расійскіх салдат
 - Толькі у адной газавай атаке 2 - 3 жніўня 1916 г. былі смяротна атручаны 3 000 салдат і афіцэраў Каўказскай грэнадзёрскай дывізіі

- Пасля вайны з 16 000 жыхароў у горад вярнулася усяго 130 чалавек...

- На сённяшні дзень вядомы імяна толькі 838 абаронцаў Смаргоні ...

Герої Смаргоні

Нарачанскае наступленне

- Праходзіла з **18 па 30 сакавіка 1916 г.** у раене *воз. Нарач і г. Дзвінска (Даўгавпілс)*
- **Мэта** – адцягнуць сілы немцаў з Заходняга фронту і выратаваць французаў

Вынікі Нарачанскай аперацыі

- Немцы страцілі каля **20 000** чалавек, расійская армія – каля **80 000** чалавек
- Прарваць абарону немцаў не удалося, але ...
- французы былі выратаваны пад ***Вердэнам***

**Герої
Першай
сусветнай
вайны**

Потым чырвоныя ...

...і белые

Белые...

і чырвоныя...

**А тады
усе яны былі**

Абаронцамі Айчыны

**У той вайне якую
сучаснікі-
жыхары Расіі**

называлі
“Вялікай”, ці
“Другой
Айчыннай
вайной” ...

Становішча ў прамысловасці

- колькасць прадпрыемстваў скарацілася на **65 %**,
колькасць рабочых –
на **35 %**

- асобныя галіны (швейная, абутковая, металаапрацоўчая), значна павялічылі выпуск прадукцыі,

таму што выконвалі

ваенныя заказы

Становішча у сельскай гаспадарцы

- У армію мабалізавана **50 %** мужчын Пасяўныя плошчы Беларусі скараціліся на **16 %**
- Пагалоў'е жывелы скарацілася на **12 %** (кароў – на **34 %**)

Становішча ў гарадах

- Насельніцтва Мінску павялічылася: з 100 000 да 250 000 чалавек, Бабруйска – з 50 000 да 100 000 чалавек
- Цэны на прадукты харчавання да 1917 г. павялічыліся ў 5 – 7 разоў

Беларускі нацыянальны рух у гады вайны

- Уся тэрыторыя Беларусі – у прыфрантавой паласе, стачкі, мітынгі, дэманстрацыі - забаронены
- Ва ўсходняй, неакупіраванай частцы Беларусі нацыянальны рух спынены,
газета “Наша Ніва” закрыта.

Цэнтры беларускага нацыянальнага руху ў Расіі

- Масква, Петраград
- У кастрычніку 1916 г.
Міністэрства ўнутраных спраў
Расіі дазволіла выданне ў
Петраградзе беларускіх газет
"Светац" і
"Дзянніца" (З. Жылуновіч)

На акупіраванай тэрыторыі

- Браты *Іван і Антон Луцкевічы, В. Ластоўскі* - выступілі з ідэяй стварэння канфедэрацыі Літвы і Заходняй Беларусі (у форме ВКЛ) з сеймам у Вільні
- Германскія улады – супраць; але дазволілі ствараць беларускія асветніцкія і культурныя арганізацыі:

газета "Гоман", "Беларускі клуб", згуртаванне "Золак", "Навуковае таварыства", "Беларускі вучыцельскі саюз" (усе – у Вільні)

- 1915 г. у Вільні ***Беларускі народны камітэт на чале з А. Луцкевічам.***
Прадстаўнікі камітэта ўдзельнічалі у рабоце канферэнцый прыгнечаных народаў Расіі (арганізавана немцамі ў Стакгольме і Лазане ў красавіку і чэрвені 1916 г.)

- Спробы дамовіцца з *Літоўскім нацыянальным камітэтам* аб утварэнні агульнай літоўска-беларускай дзяржавы (канец 1916 г.) вынікаў не далі.
- Ён утварыў у Вільні *Літоўскую дзяржаўную раду (Тарыбу)* як вярхоўны дзяржаўны орган Літвы. У склад гэтай літоўскай дзяржавы былі ўключаны і акупіраваныя Германіяй беларускія землі

Пазіцыя землеўладальцаў і фабрыкантаў польскага паходжання

- Паскораная *паланізацыя краю*
і яго ўз'яднанне

з

“Каронай Польскай”

**Беларусь у час
Лютаўскай
буржуазна-
дэмакратычнай
рэвалюцыі**

- **23 лютага 1917 г.** – пачатак забастоўкі у Петраградзе.
- 25 лютага забастоўка стала агульна гарадской, да яе далучыліся салдаты. **27 лютага** захоплен Галоўны арсенал, тэлеграф, вакзалы, турмы.
- **2 сакавіка 1917 г.** – адрачэнне імператара Мікалай II

Пасля адрачэння

mogilev.by

Новыя органы ўлады

- **Часовы камітэт** IV Дзяржаўнай думы на чале з акцябрыстаў М. Радзянкам;
- Петраградскі Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў (меншавіцка-эсэраўскі)
- **2 сакавіка** – пагадненне Часовага камітэта Думы і Петраградскага Савета : створаны **Часовы ўрад на чале з князем Г. Львовым**. Пасаду міністра замежных спраў заняў лідэр кадэтаў П. Мілюкоў, вайсковых спраў – лідэр акцябрыстаў А. Гучкоў.

Люты 1917 г. на Беларусі

- *Да Беларусі звесткі аб рэвалюцыі:
1–4 сакавіка 1917 г.*
- Стварэнне “баявых дружын”
- *У Мінску - 4 сакавіка створана міліцыя, якую ўзначаліў М.В. Фрунзе*

і

Мінскі Савет рабочых дэпутатаў

**На працягу сакавіка – красавіка
арганізацыйна аформілася 37 Саветаў
(на паперы).**

Мясцовыя органы улады

- *4 сакавіка 1917 г.* ў Мінску быў створаны “*Часовы грамадскі камітэт парадку*”, у склад якога ўвайшлі і прадстаўнікі Мінскага Савета.
- *6 сакавіка 1917 г.* Часовы ўрад перадаў уладу ў губернях і паветах сваім **камісарам**, якія выконвалі функцыі губернатараў. Ім падпарадкоўваліся ўсе мясцовыя органы ўлады.

- **7–17 красавіка 1917 г.** у Мінску адбыўся **I з’езд ваенных і рабочых дэпутатаў армій і тылу Заходняга фронту**
- **20 красавіка 1917 г.** у Мінску адкрыўся з’езд сялянскіх дэпутатаў Мінскай і неакупіраваных Германіяй паветаў Віленскай губерні. Старшыней з’езда быў абраны **М. Фрунзе.**

- Канчатковае заканадаўчае
вырашэнне аграрнага
пытання з'езд адклаў да
Устаноўчага сходу

Вывад

- Такім чынам, Лютаўская буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя з'явілася пачаткам дэмакратычнага развіцця Расіі, у тым ліку і Беларусі, адкрыла шлях да эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу краіны.